

EL GUST PER LA LECTURA

CICLE SUPERIOR
D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Quan el meu pare era un arbust

Joke van Leeuwen

GUIA DIDÀCTICA

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

EL GUST PER LA LECTURA 2015-2016

CICLE MITJÀ
D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Quan el meu pare era un arbust

Lluïsa Salvador Graus
Pepa Carreras Albert

Departament d'Ensenyament
Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme
Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics

Octubre de 2015

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir Igual 4.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca>

ÍNDEX

1.	L'autora	1
2.	El llibre	1
3.	L'obra. Sinopsi i anàlisi	2
4.	Les activitats	3
4.1	Fem tertúlia!	4
4.2	L'Ela és així	16
4.3	Fem créixer el nostre lèxic	18
4.4	Parlem del llegir	20
4.5	Jo infereixo, tu infereixes	20
4.6	Anem a fons	20
4.7	La poesia no cal que rimi	22
4.8	La resposta al pare	23
4.9	Un retrat original	24
4.10	I encara més	25
5.	Quadre resum d'activitats per tipologia	26
6.	Quadre resum d'activitats per continguts treballats	27
	Annexos	28
0.	Llegir és pensar	29
1.	Guia d'anticipació.	31
2.	Quadern d'anotacions. Tertúlia literària	33
3.	Carta a la família	36
4.	Arxivador de post-its	40
5.	Exemple de base d'orientació	42
6.	Joke van Leewen. Escriptora, actriu i il·lustradora	45
7.	Fem créixer el nostre lèxic	50
8.	Referents d'aula per recollir el llenguatge que utilitzem en parlar dels llibres	52
9.	Inferir. Fer inferències.	57
10.	Anem a fons!	63
11.	Expressions poètiques.	65

1 L'autora

Joke von Leeuwen va néixer a L'Haia el 1952. És una autora polifacètica que va estudiar disseny gràfic i història fins el 1985, que es va dedicar al teatre (ella mateixa va crear i interpretar els seus propis textos). Actualment escriu poesia i novel·la tant per a petits com per a grans, i sovint s'il·lustra els llibres ella mateixa. Molts dels seus relats han estat traduïts a diverses llengües i han guanyat prestigiosos premis literaris.

2 El llibre

Títol: *Quan el meu pare era un arbust*

Autora i il·lustradora: Joke van Leeuwen

Traducció de l'holandès: Gustau Raluy i Caroline de Jong

Editorial: Cruïlla

Col·lecció: El vaixell de vapor, 188

Edició: Barcelona, 2013

Edat recomanada: A partir de 9 anys i, per descomptat, fins als 99

Llengua: Català

Tema: Família, guerra, viatges, immigració, diversitat lingüística i cultural, entre molts d'altres que poden sorgir quan en parlem amb els alumnes i des de la seva perspectiva

ISBN: 978-84-661-3205-3

3 L'obra. Sinopsi i anàlisi

Es tracta d'una novel·la realista que explica una història molt trista, narrada per l'Ela, la seva protagonista. És també, en certa manera, un relat coral, perquè hi ha diversos personatges la vida dels quals queda entrelaçada, i suposem que també marcada, per les circumstàncies que envolten una guerra. Els fets transcorren en un territori i un temps sense definir que la perspectiva d'un adult relaciona fàcilment amb algun dels conflictes contemporanis que s'han viscut o es viuen encara al nostre continent.

La narradora té uns deu anys i viu amb el seu pare i la seva àvia paterna, quan ha de passar per l'experiència de l'esclat de la guerra al país on viu. Per fugir-ne, emprèn un viatge en solitari que té com a fita travessar la frontera i arribar al lloc on no esclaten les bombes i on, a més, espera retrobar-se amb una mare absent del nucli familiar per motius que no ens seran revelats.

La seva estimada àvia es queda a la casa familiar per protegir-la dels estralls bèl·lics i el pare, «un pastisser capaç de fer cada dia vint-i-un pastissos diferents i tres tipus de pastissos», s'ha de disfressar d'arbust per defensar la terra d'uns contra l'ofensiva dels altres, o potser per atacar la terra dels altres en nom dels uns, o qui sap encara si per lluitar en un d'aquests conflictes que no han començat ni els uns ni els altres i que tant de mal fa a tots plegats.

El final tanca el cicle del viatge perillós, però no és el final de tots els conflictes. La guerra segueix i els sentiments de l'Ela són ambivalents: «Jo m'hi sentia [a casa de la mare] com una convidada, però a ella li agradava que fos allà. Durant tots aquells anys, ella m'havia enyorat tant com jo ara enyorava el pare i l'àvia» (pàg. 105). Algunes coses complicades, però, sembla que no ho seran tant: «Digues a la mare que a partir d'ara ho farem d'una altra manera. Si et vol veure, pot venir a casa. Abans era una mica complicat» (pàg. 106).

Els fets narrats són durs i tristos, però la mirada i la manera amb què s'hi enfronta l'Ela, amb una actitud decidida, serena i esperançada, actua com un coixí emocional per a ella mateixa i per a qui comparteix la seva peripècia mitjançant la lectura del llibre: «Sabia que després de l'endemà hi hauria un altre endemà, però calia tenir paciència i esperar» (pàg. 19).

Aquesta característica de la personalitat de l'Ela és el seu antídoto contra les tragèdies que li toca viure. Precisament la seva anàlisi és l'aspecte de la dimensió literària en què proposem fer èmfasi en aquesta proposta didàctica.

El llenguatge emprat es correspon amb la mirada d'una nena que ha madurat forçada per les circumstàncies. Utilitza un registre adequat per a la franja d'edat dels lectors als quals s'adreça i fa ús de la metàfora i del sentit figurat, amb un toc poètic que actua també de filtre en la descripció de les situacions més dures i que, sumat al recurs de

l'el·lipsi, permet aprofundir en la comprensió inferencial i la lectura entre línies: «La vaig mirar [a la mare] i immediatament vaig trobar a faltar el pare i l'àvia, però no li vaig dir» (pàg. 103).

4 Les activitats

La guerra als llibres per a infants?

Els nostres alumnes accedeixen molt sovint a «lectures» diverses (noticiaris de la televisió, jocs multimèdia, premsa, cinema, etc.) amb un nivell molt alt de violència que incorpora imatges reals infinitament més crues que les paraules que pugui contenir aquesta o qualsevol altra obra literària, i solen fer-ho sense la mediació de cap reflexió que les acompanyi. Prendre consciència del que representa un conflicte bèl·lic, fer entendre i involucrar els alumnes amb les emocions que experimenten les persones que han patit una guerra i adonar-se de les seves conseqüències són alguns dels aspectes en què ens permeten incidir lectures com aquesta.¹

Lectura compartida

La lectura compartida és l'activitat central d'aquesta guia de lectura: la **tertúlia literària setmanal a l'aula**, amb tot el grup classe i el mestre com a moderador.²

Podem adaptar la seqüència didàctica suggerida a les característiques del nostre grup d'alumnes, a l'encaix curricular amb les àrees que hi poden estar implicades i al nivell d'aprofundiment que vulguem assolir en cadascun dels temes o activitats possibles. També podem canviar l'opció de llegir a casa per la de llegir a l'aula o alternar les dues modalitats.

¹ Llegiu l'article de Jaume Centelles «[La guerra i la literatura infantil i juvenil](#)» (Guix, 408) i l'entrada al seu bloc [La invitació a la lectura](#) amb aquest mateix títol.

² Esperem que en aquesta proposta s'hi pugui reconèixer l'aportació al tema de la conversa literària que representa el llibre d'Adan Chambers *Dime*; l'adaptació dels tres tipus de preguntes suggerides per aquest autor al tema de la lectura dels àlbums il·lustrats feta per Badia i Lladó (2013) a *Els il·lustrats, una descoberta diverses veus*; i l'enfocament metodològic de les anomenades «tertúlies literàries dialògiques», que són una pràctica de referència d'èxit als centres educatius organitzats com a [comunitats d'aprenentatge](#).

Activitat 1

Títol: Fem tertúlia!

Organització: Grup classe assegut en rotllana o al voltant de les taules disposades de manera que tothom es pugui mirar als ulls per parlar i escoltar-se

Espai: Aula o biblioteca

Temps: 45' – 60' per sessió un cop a la setmana. Les altres activitats suggerides per ampliar el temps de *parlar-ne*, les podeu realitzar entre tertúlia i tertúlia.

Recursos / Materials

- Un exemplar del llibre per a cada alumne
- Guia d'anticipació: referent d'aula per anotar-hi les prediccions abans de començar a llegir i comprovar-les a mesura que avancem en la lectura (**annex 1**)
- Quadern d'anotacions de la tertúlia literària fotocopiats o llibreta individual per a cadascú (**annex 2**)
- Carta a la família en dues versions (**annex 3**)
- Notes adhesives tipus post-its de colors variats
- Arxivador de post-its (**annex 4**)
- Base d'orientació (**annex 5**)
- Presentació digital amb dades biogràfiques de l'autora i la seva obra (**annex 6**)
- [Vídeo de l'escola Mare de Déu de Montserrat de Terrassa.](#)

Descripció

Volem contextualitzar en una situació comunicativa adequada la lectura independent de tots els alumnes tot respectant el ritme de cadascú.

Proposem la lectura compartida d'un mateix llibre, que llegirem individualment i que comentarem en grup un cop a la setmana en una activitat anomenada tertúlia literària.

Un cop introduïts el llibre i l'activitat, decidirem setmanalment els capítols que llegirem a casa i explicarem com s'hauran de preparar per participar a la tertúlia.³

Aconsellem als alumnes que aprofitin la lectura a casa per compartir-ne amb la família el contingut, les idees o situacions que s'hi expliquen i les paraules o expressions que els puguin resultar desconegudes.

Els suggerim que llegeixin amb paper i llapis a la mà per anar-hi anotant el que els agradi, sorprengui o interessi.

Aquestes notes o apunts els serviran per triar un fragment que vulguin destacar i que vulguin comentar davant del grup.

Al quadern d'anotacions o en una llibreta que podem convidar a personalitzar al seu gust, hi hauran de copiar el fragment elegit i, si ho volen, afegir-hi algun dibuix o enganxar-hi algun retall com si es tractés d'un diari personal.

³ A l'annex 4 d'aquesta guia hi ha un exemple de [base d'orientació](#) per ajudar els alumnes a ajustar la seva tasca i a orientar-se respecte del que han de fer. És millor elaborar-lo amb els alumnes. Si ho fem així estarem segurs que la redacció respondrà a la perspectiva de l'aprenentatge de l'edat dels alumnes a qui s'adreça. Les [bases d'orientació](#) poden esdevenir també referents d'aula si els redactem en un format prou gran i hi afegim, per exemple, imatges o altres elements gràfics.

El procediment de la tertúlia és el següent:⁴

1. Tot el grup assegut en rotllana o al voltant d'una taula gran que faciliti tant el contacte visual i l'escolta com la lectura de la llibreta de notes.
2. S'inicia la roda de paraules amb la lectura d'un alumne que llegeix en veu alta el fragment que ha triat i n'argumenta els motius.
3. Seguidament s'obre un torn de paraules per a aquells altres alumnes que vulguin fer-hi la seva aportació o que vulguin verbalitzar aspectes diferents en el cas que hagin triat el mateix fragment.
4. Acabades les intervencions a partir d'aquest primer fragment destacat, es dona pas a una altra lectura i a noves aportacions, fins que tothom hagi tingut el seu espai.

No busquem que les intervencions a partir del fragment escollit siguin necessàriament de caire interpretatiu ni lligades només al seguiment de la narració. Busquem més aviat que aflorin els sentiments i pensaments que la lectura suscita en els participants en la tertúlia i la manera com aquests les verbalitzen a partir de:

- Les connexions que estableixin amb la seva pròpia experiència, el record d'altres textos llegits o el que saben del funcionament del món.
- Les deduccions o inferències a les quals arribin quan afegixen els seus coneixements al que llegeixen en el text i les imatges.
- Els interrogants que els sorgeixen i les preguntes que es fan.
- Les imatges mentals que se'ls generen.

Fixeu-vos com ho faig! Fem-ho junts! Ara us toca a vosaltres!⁵

Serà imprescindible al començament que **nosaltres mateixos** ho exemplifiquem i modelem, que deixem després un temps per a la **pràctica guiada** fins que finalment cada infant tingui prou **autonomia** per seleccionar el seu fragment, copiar-lo, prendre notes i fer-les servir durant la seva participació en la tertúlia setmanal.

Amb tot, hem de preveure que alguns alumnes necessitin més temps que altres i que la pràctica guiada sigui una bastida que calgui mantenir.

Exemple

1. Llegim en veu alta un text (aquí un fragment del capítol de *Quan el meu pare era un arbust*). Abans ens l'haurem preparat subratllant els punts on farem els nostres comentaris o enganxant-hi, com ja hem dit, notes de colors.

⁴ Podeu veure un exemple excel·lent en la tertúlia que uns alumnes de 6è de primària de l'escola Mare de Déu de Montserrat de Terrassa desenvolupen a partir de la lectura d'una versió adaptada de *La volta al món en vuitanta dies* de Juli Verne.

⁵ Trobareu més informació sobre la intervenció del docent en la comprensió dels textos i l'ensenyament explícit de les estratègies de lectura a *La lectura en un centre educatiu* (pàg. 48).

Com em fa pensar
en la meua àvia...

L'àvia tenia molta paciència. De tant en tant, es treia els clips d'aquells cabells tan llargs que tenia i em deixava que li fes pentinats. Mentrestant, ella es quedava asseguda al sofà sense dir res, amb els ulls tancats.

De vegades deia que els hi estirava massa fort, que li agradaria que li duressin deu anys més enganxats al cap. Quan jo acabava, es mirava al mirall i reia.

Aquest tros que parla de l'àvia m'ha fet pensar molt en la meua àvia i en gairebé tots les àvies que conec.

Es
deixava
fer de tot!

La meua mare es queixava perquè deia que amb ella sempre havia estat molt estricta, però que amb els néts sempre estava de broma i de molt bon humor.

2. Continuem llegint encara en veu alta i engresquem els alumnes a explicar què els ve al cap, què imaginem...
3. Proponem-los encara de llegir en silenci i compartir amb la persona que tenen al costat les seves deduccions, idees, records, preguntes... I si volen, compartir-ho amb tot el grup.
4. Expliquem-los que practiquin això mateix quan llegeixin sols a casa, que ho facin amb llapis i bolígrafs de colors, petites notes adhesives i el seu quadern de registre de les tertúlies literàries a la taula.

La nostra funció moderadora de la tertúlia hauria de consistir a:

- Modelar les intervencions, exemplificant-les amb connexions, hipòtesis, inferències o preguntes que verbalitzarem, com si penséssim en veu alta, amb el doble objectiu de fer transparent el procés que segueix un lector expert i el de contextualitzar el llenguatge que ens cal per parlar dels llibres, de les històries i personatges que els habiten, i el que ens cal per gestionar la conversa en grup: opinar, contrastar, referir-nos a la intervenció d'un company abans de fer la nostra, etc.
- Plantejar bones preguntes per enfilat i estirar la conversa si la tertúlia no és prou dinàmica al començament o si aquesta decau en algun moment. Cal tenir-les preparades!
- Fer preguntes que permetin descobrir i centrar l'atenció en aquells aspectes literaris el coneixement dels quals permet gaudir plenament del text, com ara la manera de caracteritzar els personatges o l'ús del llenguatge figurat. No avancem però cap interpretació, ni oferim d'entrada una llista d'idees principals o de temes, ni diguem el que ens sembla més o menys rellevant.
- Fer algunes falques durant la tertúlia, i sobretot en iniciar-la, que permetin recapitular, comprovar la comprensió tant del text com dels comentaris i connectar els capítols llegits i comentats les setmanes anteriors.
- Posar en context un llenguatge adequat i acurat per parlar del llegir i les lectures que fem i mostrar acord o desacord amb els plantejaments dels altres.
- Ajudar a construir el discurs dels alumnes amb menys competència oral.
- Trobar estratègies perquè la participació dels alumnes amb poca competència lectora sigui igualment significativa i actuï a favor de la seva autoestima i no al contrari: de vegades l'estratègia serà deixar que parlin cap al final perquè així hauran estat més estona exposats a les aportacions dels companys i poden trobar-hi models de referència; però potser a vegades convindrà facilitar-los que parlin al principi perquè siguin ells qui plantegin en primer lloc una idea, una connexió...
- Reconduir una situació tensa que pugui generar conflictes o detectar la incomoditat d'algun alumne que es pugui sentir interpel·lat per les opinions expressades o massa directament identificat amb algun aspecte delicat de la narració.
- Lligar unes intervencions amb les altres amb expressions obertes, que animin a seguir pensant i que no valorin una interpretació per sobre d'una altra sinó que valorin un bon argument, la utilització de vocabulari ric i acurat o la manera respectuosa de mostrar la discrepància amb l'opinió d'un company.
- Acompanyar la construcció col·lectiva del significat i les interpretacions sense imposar una interpretació única.

- Entendre que darrere de cada opinió, cada interpretació expressada, hi ha la complexitat de la vida de cada alumne i de les experiències que té o que no té.
- Moderar les intervencions en termes d'equitat pel que fa a l'ús de la paraula.
- Comptar amb alguna mena de registre o pauta d'observació que permeti prendre notes de cara a l'avaluació de l'activitat.
- Vetllar pel manteniment d'un clima que faciliti la conversa, el respecte mutu i l'escolta activa.

La taula que hi ha a continuació pretén facilitar la preparació i el seguiment de la tertúlia. Encara que el seu fil conductor siguin les intervencions dels alumnes, aquí podem trobar associats a cada capítol alguns dels aspectes que es poden tractar i algunes preguntes, només orientatives, per fer-los emergir.

DATA TERTÚLIA	CAPÍTOL	ENFILANT LA CONVERSA	POSSIBLES TEMES, ESTRATÈGIES I ASPECTES LINGÜÍSTICS (lèxic i ús de la llengua)
ABANS DE LLEGIR			
	Presentació del llibre i del procediment de treball.	Centrem-nos en l'observació de l'objecte que tenim a les mans i destaquem-ne alguns aspectes específics: la numeració dels capítols, l'encapçalament d'aquests per unes quantes paraules en majúscula, la presència d'il·lustracions fetes per a la mateixa autora o la traducció de l'holandès al català.	<ul style="list-style-type: none"> • Prediccions del contingut del llibre: argument i personatges. • Format del llibre, editorial, col·lecció. • Coneguem l'autora i la seva obra. • Paratextos: títol, cobertes, crèdits, sinopsi, dades de l'autora, distribució en capítols. • Llengua original. • Les il·lustracions: tècnica, funció.
MENTRE LLEGIM			
	1. Quan el meu pare...	<ul style="list-style-type: none"> - Qui explica la història? El títol ja dóna pistes de qui ho farà? - Per què us sembla que l'Ela no sap què dir a la seva mare quan hi parla per telèfon? - Penseu que l'Ela està orgullosa de la feina que fa el seu pare? Quin fragment del text us ho fa pensar? - Qui penseu que són els altres? 	<ul style="list-style-type: none"> • Veu narrativa • Separació familiar • Absència de la mare • Nosaltres i els altres • <i>Camuflatge, tenir fogots</i>

DATA TERTÚLIA	CAPÍTOL	ENFILANT LA CONVERSA	POSSIBLES TEMES, ESTRATÈGIES I ASPECTES LINGÜÍSTICS (lèxic i ús de la llengua)
	2. L'àvia tenia molta paciència...	<ul style="list-style-type: none"> - Coneixeu algú que també hagi passat una guerra? - Com diríeu que és la relació que tenen l'àvia i la néta? És molt diferent de la que té l'Ela amb la seva mare? - Us heu hagut de separar alguna vegada d'una persona molt estimada? Com us heu sentit? 	<ul style="list-style-type: none"> • Caracterització de l'àvia • Relació avis néts • Esclat de la guerra • Separació familiar a causa d'un conflicte bèl·lic • <i>Encarcarada, remugant, l'any de la picor</i>
	3. Les úniques coses...	<ul style="list-style-type: none"> - Si us trobéssiu en la mateixa situació que l'Ela, quina llista faríeu de tot el que volguéssiu recordar? - Us sembla que el lloc on va a parar l'Ela és un lloc agradable? Ens el podem imaginar, veure'l amb els ulls de la ment, a partir de la descripció que en fa? 	<ul style="list-style-type: none"> • Xenofòbia • Gestionar l'enyorança • Estratègies: connectar, visualitzar, inferir • «A fora el sol lluia com si tot ens anés bé».
	4. Va arribar l'hora...	<ul style="list-style-type: none"> - Les àvies que discuteixen per quedar-se amb l'Ela, «reien amb la boca, però no amb els ulls». Què ens vol dir l'Ela quan diu això? - Com pensem que es deu sentir l'Ela quan les senyores del centre de refugiats li proposen triar «una àvia substituïda»? - Com enteneu aquestes paraules: «Jo no sóc cap néta adoptiva. Sóc una néta de veritat!». 	<ul style="list-style-type: none"> • Adopció • Inferir • El sentit figurat

DATA TERTÚLIA	CAPÍTOL	ENFILANT LA CONVERSA	POSSIBLES TEMES, ESTRATÈGIES I ASPECTES LINGÜÍSTICS (lèxic i ús de la llengua)
	5. Aquella nit vaig somiar...	<ul style="list-style-type: none"> - I nosaltres, tot el que fem a casa, estaria ben vist a casa d'una altra família? - Quina mena de somni penseu que és aquest amb el qual comença el capítol? Us passa el mateix de vegades? - L'Ela ha de fugir d'una guerra. Per quines altres causes penseu que hi ha persones que han de deixar casa seva? En coneixeu? 	<ul style="list-style-type: none"> • Les fronteres • Què somiem? • Connectar amb la pròpia experiència, inferir. • Ús metafòric. • <i>Nàufraga, frontera.</i>
	6. Em van ficar...	<ul style="list-style-type: none"> - Quina reacció té l'Ela davant les dificultats i els perills? Com argumentaríeu la vostra resposta? 	<ul style="list-style-type: none"> • Caracterització de l'Ela. • La guerra i els exèrcits. • Inferir, connectar. • Lèxic militar.
	7. Vaig acompanyar el vellet...	<ul style="list-style-type: none"> - Heu rebut mai cap premi? Un trofeu, una medalla? 	<ul style="list-style-type: none"> • Qui explica la història d'un país i com s'explica. • El valor i la lleialtat. • Visualitzar, inferir. • <i>Condecoracions, audàcia, intrèpid.</i>
	8. El sopar és a taula!	<ul style="list-style-type: none"> - Què en penseu de la generositat del general i la seva dona? 	<ul style="list-style-type: none"> • La deserció. • La metàfora i el sentit figurat • <i>Desertar</i>
	9. Després de sopar...	<ul style="list-style-type: none"> - L'heu sentida mai la paraula <i>desertar</i>? - Heu vist mai persones que passen la frontera d'amagat com ho fan l'Ela i els seus companys de viatge? 	<ul style="list-style-type: none"> • Les fronteres • Connectar amb el que sabem del món • L'esperança en l'adversitat

DATA TERTÚLIA	CAPÍTOL	ENFILANT LA CONVERSA	POSSIBLES TEMES, ESTRATÈGIES I ASPECTES LINGÜÍSTICS (lèxic i ús de la llengua)
	10. Just quan m'estava adormint...	<ul style="list-style-type: none"> - Penseu que reaccionaríeu com ho fa l'Ela quan entra un desconegut a la cabana on està passant la nit sola? - Què deu sentir algú que mira amb «ulls de gos trist»? - Què heu sentit en llegir «Vaig mirar com se l'enduïen i no vaig entendre gens el món»? I el dibuix que segueix aquesta frase i que tanca el capítol? Completa la informació que ens dona el text? 	<ul style="list-style-type: none"> • La por • Connectar, inferir • <i>Delatar, a la babalà, anar-se'n en orris, traïr</i>
	11. No em vaig atrevir...	<ul style="list-style-type: none"> - Heu passat mai una frontera? Heu notat canvis? Quins? - Li deu molestar, a l'Ela, que els <i>altres</i> no sàpiguen pronunciar el seu nom? Hi ha companys a classe amb noms que ens costa pronunciar perquè són en una llengua estrangera? Com ho veieu? 	<ul style="list-style-type: none"> • Les persones refugiades. • Tenir papers (documentació legal) • La identitat lingüística i cultural • Connectar, inferir
	12. A la sala d'espera...	A l'Ela el paisatge dibuixat en el got del centre d'acollida li fa pensar que el nou país potser és un lloc bonic. Si haguéssiu de triar un lloc per portar-hi algú que ve per primera vegada al lloc on viviu, quin seria? En quin objecte el podríeu dibuixar i oferir com a regal de benvinguda?	<ul style="list-style-type: none"> • Les persones immigrades • El dol per la pèrdua del lloc d'origen, per l'estatus • Connectar amb el que sabem del món • <i>Refugiat, immigrant, nouvingut</i>

DATA TERTÚLIA	CAPÍTOL	ENFILANT LA CONVERSA	POSSIBLES TEMES, ESTRATÈGIES I ASPECTES LINGÜÍSTICS (lèxic i ús de la llengua)
	13. Al cap d'una estona...	<ul style="list-style-type: none"> - Després del llarg viatge, us sembla que l'Ela se sent finalment bé? Per què ho dieu? 	<ul style="list-style-type: none"> • L'aprenentatge d'una nova llengua • <i>Fer d'interpret</i>
	14. El centre d'acolliment d'infants...	<ul style="list-style-type: none"> - Trobeu fàcil aprendre a parlar i entendre una nova llengua? - Us heu sentit alguna vegada aïllats a causa de no entendre el que diuen al voltant vostre? 	<ul style="list-style-type: none"> • Els centres d'acolliment • Els referents socials i culturals
	15. Llavors vaig idear un pla.	<ul style="list-style-type: none"> - Trobeu que l'Ela finalment està tranquil·la perquè ha trobat la seva mare? Què us ho fa pensar? - Coneixeu nens i nenes com vosaltres que viuen en un país diferent del dels seus pares, o que hi han viscut de petits? 	<ul style="list-style-type: none"> • El reagrupament familiar de les famílies que viuen un procés migratori o són refugiats per causes polítiques o de guerra als seus països
	16. I així és com...	<ul style="list-style-type: none"> - Amb quins detalls del text justificariéu que la mare de l'Ela s'esforça molt per fer sentir bé la seva filla? - Us passa de vegades que sentiu una cosa i alhora la contrària? 	<ul style="list-style-type: none"> • Els sentiments ambivalents i contradictoris que podem sentir • L'alegria pel retrobament amb un membre de la família de qui estàvem separats i el dol per les altres persones que s'han quedat al lloc d'origen • Caracterització dels personatges • Anàlisi del final • Connexions. •

DATA TERTÚLIA	CAPÍTOL	ENFILANT LA CONVERSA	POSSIBLES TEMES, ESTRATÈGIES I ASPECTES LINGÜÍSTICS (lèxic i ús de la llengua)
DESPRÉS DE LLEGIR			
	Recapitulem	<ul style="list-style-type: none"> - On us sembla que podria passar la història? Què en sabeu, d'aquests països? - Quant de temps us sembla que pot durar el viatge de l'Ela? - T'ha passat alguna cosa semblant a les que explica l'Ela? - Havíeu llegit llibres que parlessin de temes semblants? Potser havíeu vist pel·lícules? - Com heu anat sabent coses dels personatges? Heu pogut sentir el que sentien els personatges? Com ho sabíeu? Algun personatge us ha fet sentir incòmodes? - Amb quin personatge t'has sentit més a gust mentre llegies? - Podríem dir que <i>Quan el meu pare era un arbust</i> és una història que conté moltes històries? Quantes en podríeu explicar? - Què penseu del final? Era fàcil d'imaginar des del principi? Preferiríeu un final diferent? Quin? - Canviaríeu alguna part del llibre? L'hauríeu escrit diferent si en fóssiu els 	<ul style="list-style-type: none"> • Recapitular, resumir, inferir, connectar • Analitzar l'estructura narrativa, l'argument i els temes, la caracterització dels personatges, el temps i l'espai narratius.

DATA TERTÚLIA	CAPÍTOL	ENFILANT LA CONVERSA	POSSIBLES TEMES, ESTRATÈGIES I ASPECTES LINGÜÍSTICS (lèxic i ús de la llengua)
		autors? – Podeu imaginar com segueix la vida de l'Ela? Com us agradaria que fos si l'haguéssiu d'escriure vosaltres? – Què en penseu del llibre, ara que ja l'heu llegit? – Alguna cosa us ha sorprès o desagradat o us ha fet sentir malament? – El recomanaríeu a algú, aquest llibre? Com ho faríeu per recomanar-l'hi? – Què respondríeu si algú opinés que és una història massa dura per a nens de la vostra edat?	<ul style="list-style-type: none"> • Els efectes de la lectura

Activitats d'extensió

Com deveu haver observat, algunes de les preguntes «especials» que acabeu de llegir es poden convertir en activitats que van més enllà de l'oralitat i que es poden desenvolupar en sessions diferents de l'estona que dediquem a la conversa, a la tertúlia literària. Podem decidir incloure-les o no i fer-les en l'ordre que la dinàmica de la conversa orienti. I encara que totes estan pensades per a un abordatge col·lectiu, podem aprofitar-les igualment si volem incloure un enfocament de la tasca més individualitzat.

Activitat 2

Títol: *L'Ela és així*

Organització: Per parelles o grups de 3 o 4 persones

Espai: Aula o biblioteca

Temps: 1 sessió

Recursos / Materials:

- Un exemplar del llibre per a cada alumne
- Quadern d'anotacions de la tertúlia literària (**annex 1**)
- Notes adhesives tipus post-its de colors variats
- Arxivador de post-its (**annex 4**)
- Full per recollir aportacions del grup
- Cartolina gran, paper d'embalar o el suro de la classe

Descripció

Elaborarem un referent d'aula, un pòster, que plasmi les característiques del personatge protagonista i les acompanyi dels fragments del llibre, les evidències amb què ens basem per fer-ho. Agruparem les citacions del llibre en tres blocs: el que pensa, el que fa, el que sent.

També podem distingir les característiques físiques dels trets de personalitat i fer altres referents per als altres personatges.

A la part central de la cartolina dibuixem o escrivim ben gran el nom de l'Ela, a les notes de colors variats hi escriurem els descriptors i als post-its de color groc, els fragments del text.

I recordem donar aquesta consigna als alumnes: Potser un de vosaltres pensa en un tret per definir la personalitat d'un personatge i un altre el caracteritzaria amb un adjectiu que significa el contrari. Qui té raó? Tots dos! Totes les interpretacions són vàlides si les podem argumentar, amb les nostres pròpies explicacions o citant el text.

CONEIXEM UN PERSONATGE QUAN LLEGIM...

el que diu

el que fa

el que pensa

com se sent

L'Ela és...

PARLEM DELS PERSONATGES

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
ELA	ÀVIA	PARE	MARE

Les activitats creatives a partir de la lectura col·lectiva tenen com a finalitat mantenir l'interès pel text i mantenir els nivells de la comprensió interpretativa/inferencial i la crítica/reflexiva. Si proposem que resolguin la tasca en parelles o petit grup, assegurem que també la conversa per dur-la a terme se centri en aquests aspectes. Seria com **Parlar de la lectura i ensenyar-ho!**

Activitat 3

Títol: Fem créixer el nostre lèxic

Organització: Parelles o grups de 3 o 4 persones

Espai: Aula, biblioteca o sala d'informàtica

Temps: 2 sessions

Recursos / Materials

- Un exemplar del llibre per a cada alumne
- Quadern d'anotacions de la tertúlia literària (annex 2)
- 1 ordinador per a cada grup amb un programa per fer presentacions digitals tipus PowerPoint
- Annex 6 per fer presentació digital
- Annex 7 per fer treball de lèxic a mà

Descripció

Si hem anat recollint a la paret de les paraules algunes de les paraules i expressions que a partir de la lectura pretenem que incorporin els nostres alumnes, proposem-los amb aquesta activitat una seqüència que els faci presentar cada mot/expressió del llibre, en un context diferent del llibre, amb la definició d'un diccionari o enciclopèdia, amb les seves pròpies paraules, amb antònims i sinònims i amb una imatge que l'il·lustri.

Que cada grup faci la seva presentació utilitzant la plantilla en el tipus de document que prefereixi.

Exemple

La paraula en el context del llibre.

La paraula o expressió en un context diferent.

-Camuflar-se és fer que no et reconegin –va dir el pare-, és l'art de passar desapercebut.

	El camuflatge és el mètode per ser indistingible de l'entorn tot i estar a la vista. És bàsic per sobreviure a la natura! Els animals utilitzen tècniques de camuflatge diverses. El verb és camuflar o camuflar-se.
camuflatge	
SINÒNIMS: amagar, dissimular, ocultar ANTÒNIMS: exhibir, mostrar	1. Dissimular la presència de tropes, vaixells o material de guerra donant-los una aparença enganyosa amb la intenció d'enganyar l'enemic. 2. Ocultar, amagar o desfigurar una cosa o una persona fent que sembli una altra.

El color de les plomes del mussol de la imatge és un camuflatge tan perfecte que costa distingir-lo del tronc de l'arbre si no t'hi fixes molt bé.

Activitat 4

Títol: Parlem del llegir

Organització: Grup classe

Espai: Aula, biblioteca

Temps: Activitat competencial per contextualitzar a totes les altres sessions

Recursos / Materials

- Referents d'aula per recollir el llenguatge que utilitzem en parlar dels llibres (lectures literàries en el nostre cas) (**annex 8**)

Descripció

En les tertúlies i en general per parlar del llibre i del que ens ha semblat necessitem un llenguatge específic per referir-nos als aspectes que volem valorar i per expressar la nostra posició davant de la dels altres. Explicitem quins són el vocabulari i les estructures més adequades i més acurades i planifiquem moltes ocasions per practicar-los en el temps de lectura.

Activitat 5

Títol: Jo infereixo, tu infereixes...

Organització: Grup classe

Espai: Aula, biblioteca, sala d'informàtica

Temps: 1 sessió

Recursos / Materials

- Referents d'aula per recollir el llenguatge que utilitzem en parlar dels llibres (lectures literàries en el nostre cas) (**annex 8**)
- Presentació digital per modelar l'estratègia d'inferir (**annex 9**)

Descripció

Practicarem la comprensió inferencial o interpretativa responnent preguntes a partir de fragments del llibre o imatges prèviament seleccionats. Ho farem amb una presentació digital projectada que ens permeti modelar aquesta estratègia i proposar la pràctica guiada de la tasca. La pràctica independent de l'estratègia d'inferir la fan els alumnes quan llegeixen sols i intervenen a les sessions de tertúlia.

També podeu proposar la pràctica individual amb l'activitat següent (**Activitat 6**)

Activitat 6

Títol: Anem a fons!

Organització: Individual i per parelles per compartir la tasca un cop realitzada i argumentar les diferències que hi pugui haver

Espai: Aula

Temps: 1 sessió

Recursos / Materials

- Referents d'aula per recollir el llenguatge que utilitzem en parlar dels llibres (lectures literàries en el nostre cas) (**annex 8**)
- Presentació digital per recordar l'estratègia d'inferir (**annex 9**)
- Fotocòpies per a cada alumne de **l'annex 10**

Trieu la interpretació/inferència que us sembli més encertada per a cada fragment i justifiqueu la vostra resposta

LA CITA DEL LLIBRE	POSSIBLES INFERÈNCIES O INTERPRETACIONS	PER QUINA RAÓ?
Sempre em deia que de gran no fos pastissera. Que valia més que em dedicés a una altra cosa (...). Però la seva feina feia tan bona olor... Pàg. 6	<p>a. No calia que el pare li donés aquest consell perquè no se li havia passat mai pel cap seguir el seu ofici.</p> <p>b. A l'Ela li encanta que el seu pare sigui pastisser.</p>	
A fora se sentien explosions, i els esclats de llum es reflectien en el paper pintat de la paret (...). L'àvia va començar a cantar-me una cançó. Tenia la veu tremolosa. Pàg. 12	<p>a. L'àvia volia fer-li passar la por a l'Ela, però ella també estava espantada.</p> <p>b. L'àvia cantava perquè se sentia alegre.</p>	
Sabia que després de l'endemà hi hauria un altre endemà, però calia tenir paciència i esperar . Pàg. 19	<p>a. L'Ela pensa això perquè està molt nerviosa.</p> <p>b. L'Ela pensa això perquè té un caràcter optimista i confia que les coses milloraran encara que sigui a poc a poc.</p>	
[De les senyores velles del centre de refugiats] De sobte vaig adonar-me que reien amb la boca però no amb els ulls. Pàg.30	<p>a. Aquelles senyores estaven molt tristes encara que xerressin i li fessin bromes.</p> <p>b. Aquelles velles eren molt antipàtiques.</p>	
Amb ella [la mare] em sentia molt diferent que amb el pare, perquè no hi havia viscut tant de temps com amb ell. Pàg. 102	<p>a. L'Ela estima més el seu pare que la seva mare.</p> <p>b. L'Ela te més confiança amb el pare que amb la mare.</p>	

Descripció

Donarem un full a cada alumne perquè triïn la resposta que els sembla correcta en cada cas i n'escriguin l'argumentació. Quan hagin acabat proposem-los de compartir-ho amb un company. Quan tothom estigui, discutim en gran grup les diferents interpretacions i els seus arguments. En ser una tasca individual, hem de preveure quins alumnes poden tenir dificultats per fer-la sols i proporcionar-los encara el nostre suport.

Activitat 7

Títol: *Figures literàries*

Organització: grup classe

Espai: Aula

Temps: 1 sessió

Recursos / Materials

- Un exemplar del llibre per a cada alumne
- Quadern d'anotacions de la tertúlia literària
- **Annex 11**

Descripció

Val la pena fer observar que la veu narradora posa en joc una gran diversitat de figures literàries, amb solucions molt originals i personals.

A fora el sol lluia com si tot anés bé.

Pàg. 19

Era hivern al seu cos.

Pàg. 33

Era estrany, esperar-se en un mar de llits, com una nàufraga.

Pàg. 38

Jo tenia l'estómac ple d'enyorança.

Pàg. 57

A través dels arbres, la lluna feia tot el possible per ajudar-me.

Pàg. 64

(...) només veia una cara bruta amb un somriure i uns ulls de gos trist.

Pàg. 66

Activitat 8

Títol: *La resposta al pare*

Organització: Individual

Espai: Aula

Temps: 2 o 3 sessions

Recursos / Materials

- Un exemplar del llibre per a cada alumne

Descripció

Proposem un treball d'escriptura a partir d'una de les preguntes que ens podem fer quan acabem de llegir el llibre:

–Com pensem que li aniran les coses a l'Ela amb la mare?

–Serà fàcil conviure amb algú que no t'ha vist créixer?

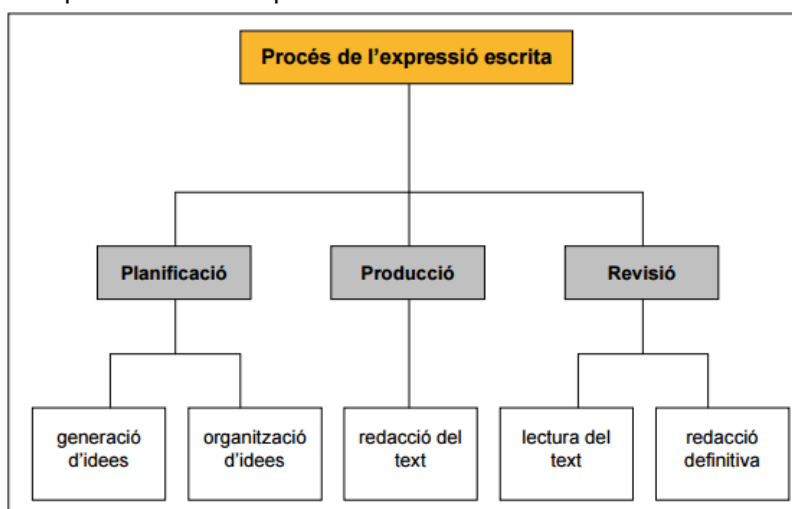
–Anirà a l'escola, l'Ela?

–Farà amics?

–Se'n sortirà amb la nova llengua i els nous costums?

I proposem als alumnes que escriguin la carta que l'Ela escriuria com a resposta a la que ha rebut del seu pare. Potser uns mesos després? Quants? Parlem-ne entre tots i decidim-ho! O potser valdrà més que cadascú la situï en un temps diferent després de l'arribada a casa la mare?

1. Recordem el procés de l'escriptura:¹

Quadre 1. Procés d'expressió escrita segons Hayes i Flower (1980).

2. Rellegim la carta del pare perquè la resposta sigui coherent amb el seu contingut.
3. Recapitem en la narració perquè cadascú, des del seu punt de vista i situant-se en el personatge de l'Ela, pugui decidir què inclou a la carta i què no hi inclou. Si explica més coses del viatge, més tasca de resumir. Si opta pel futur que només podem imaginar, més tasca de predir i inferir.
4. Amb totes les cartes recollides podem fer un document per penjar al blog de l'escola, de la biblioteca, etc.

¹ Segons *L'expressió escrita Orientacions per a la millora de l'escriptura. Educació primària.*

partir de plantilles predissenyades i fins i tot a partir de les nostres pròpies imatges o les paraules que vulguem.

[Tagxedo](#) és en anglès, però els menús són fàcils d'interpretar i la vistositat dels resultats mantindrà la motivació dels infants per aprendre'n el funcionament, i a nosaltres ens donarà una excel·lent ocasió per integrar competències i àrees.

Vegem també un bon [tutorial](#).

Algunes propostes relacionades amb *Quan el meu pare era un arbust* i l'ús de Tagxedo:

- Busquem paràgrafs del llibre que caracteritzin els personatges a partir del que fan, senten o diuen, o de les descripcions que en fa la narradora, i donem forma al núvol amb les paraules *àvia, pare, mare, Ela...*
- Fem el mateix però a partir dels adjectius que hi haguem associat en parlar-ne.
- Escrivim la sinopsi del llibre i hi donem diferents formes segons els diferents efectes o interpretacions aconseguits, etc.
- Centrem-nos en els temes reflectits a la novel·la, guerra, família, esperança...
- Fem el núvol de la nostra família a partir dels noms dels membres que la formen i afegint-hi els noms de pila de cadascun.
- Fem el núvol que ens caracteritzi *per dins, per fora...* i no hi posem el nostre nom, i a veure si ens l'endevinen! O fem el núvol al voltant del nostre nom i serà una manera original de tenir la llista de la classe al suro.
- Escriguem-hi els títols de les nostres lectures preferides o de les que hem llegit tots a la classe i serà una manera de tenir-ne un registre quan passem de curs.
- Fem el núvol de tots els personatges de la novel·la i donem-hi la forma de la paraula *personatges*.
- Els resultats es poden desar com a imatges, que podem imprimir i penjar a l'aula, o elaborar una presentació digital que serveixi per recomanar el llibre o ensenyar a altres companys d'altres classes el que hem fet i com ho hem fet.
- [Tagxedo](#) també permet, sense necessitat de registre previ, l'obtenció d'un enllaç, que podrem inserir al web de l'escola o al blog de la biblioteca.

I encara més...

A la introducció general, *Família? Famílies!* hi trobarem prou recursos relacionats amb el tema proposat per a El Gust per la Lectura del curs 2015-2016.

També trobarem molts recursos relacionats amb la immigració i la diversitat lingüística i cultural al web de l'[XTEC](#), als apartats «[Alumnat nouvingut](#)» i «[Educació intercultural](#)».

Per desgràcia l'actualitat fa constantment del temes dolorosos que planteja la narració una vivència quotidiana, ni que sigui a través de les notícies. La casualitat ha fet que un anunci de Save the Children per sensibilitzar-nos sobre la situació dels infants a Síria tingui com a protagonista una nena britànica la vida de la qual veiem transformar-se en els pocs minuts que dura l'espot. Sembla talment l'Ela! Us deixem l'enllaç al vídeo per si voleu considerar la possibilitat de veure'l amb els vostres alumnes, però us advertim que les imatges causen impacte. El lema de l'espot és «[Que no estigui passant aquí no vol dir que no passi](#)».

5 Quadre resum d'activitats per tipologia

ACTIVITATS	procés lector			tipologia
	abans	durant	després	
1. Fem tertúlia!				Aquest llibre Llegir és pensar Parlem-ne En família
2. Així és l'Ela				Aquest llibre Llegir és pensar
3. Fem créixer el nostre lèxic				Aquest llibre
4. Parlem del llegir				Parlem-ne
5. Jo infereixo, tu infereixes...				Aquest llibre Llegir és pensar Parlem-ne
6. Anem a fons!				Aquest llibre Llegir és pensar
7. La poesia no cal que rimi				Aquest llibre Parlem-ne
8. La resposta al pare				Aquest llibre Més lluny
9. Un retrat original				Aquest llibre Més lluny
10. I encara més...				Més lluny

6 Quadre resum d'activitats per continguts treballats

CONTINGUTS	ACTIVITATS
Creació d'expectatives sobre l'obra	1
Elaboració i comprovació d'hipòtesis	1
Motivació per a la lectura	1
Exploració del llibre i localització de dades bibliogràfiques	1
Coneixement de les persones relacionades amb el llibre: l'autor i la il·lustradora	1
Gaudi de la lectura en veu alta que fan els companys	1
Observació i lectura de les imatges	1, 5
Participació en una conversa, respectant les opinions dels altres	1, 4, 6
Lectura individual i compartida del text	1
Ampliació de vocabulari	3
Caracterització dels personatges de l'obra literària	2, 6, 9
Identificació de la veu narrativa	1, 2
Elaboració de connexions personals amb els sentiments i les vivències dels protagonistes de l'obra	1, 8
Reflexió sobre el tema del llibre: estructures familiars diverses, famílies separades, mare absent, vincles amb els avis, adopció	1, 6, 8
Estructura narrativa	1
Integració de les TIC i reflexió sobre la funció de les paraules	9
Estratègies de comprensió lectora: inferir, connectar, visualitzar	1, 4, 5, 6

ANNEXOS

LLEGIR ÉS PENSAR

GUIA D'ANTICIPACIÓ*

	LES NOSTRES PREDICCIONS	SÍ	NO
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			

* En aquest full, ampliat a DIN-A3, podem recollir les prediccions que els alumnes, en grup classe, facin de les lectures abans d'iniciar-les i fer-lo servir per comprovar després si eren correctes. També podem demanar que ho facin individualment o per parelles.